

МОТИВАЦИЯТА КАТО ФАКТОР ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Милена Такиева¹⁾

Висше училище по телекомуникации и пощи

Резюме. Разликата от електронния учебник и присъствието в аулата е огромна. Да черпиш от извора, самата обстановка на Университета е достатъчна мотивация. Личното присъствие на преподавателите и възможностите, които ти се предоставят, биха мотивирали всеки от нас да бъде по-усърден, постоянен и жаден за още знания.

Keywords: motivation factor; training; functions; education; purpose; incentive environment

В съвременното образование въпросът за мотивацията за учене без превъзвеличение може да се нарече централен, тъй като мотивът се явява източник на дейността и изпълнява функции на подбуждане и смислообразуване. Дейност без мотивация или не се осъществява изобщо, или се оказва крайно неустойчива. От това как се чувства в определена ситуация даден студент зависи обемът на усилията, които той ще приложи в учението. Ето защо е важно целият процес на обучение да предизвиква у учащите се интензивно вътрешно влечение към знания и напрегнат умствен труд.

Вследствие на лични мои наблюдения, разговори с множество студенти и проведена анкета в интернет мога да твърдя, че почти всички първокурсници прекрачват прага на университета с големи амбиции, силна мотивация за постижения и воля за успех. Какво се случва обаче по-нататък? Дори и без да сме специалисти, можем да забележим как след първия семестър ентузиазмът и мотивацията силно спадат – дори само като наблюдаваме прогресивното намаляване на посещаващите лекциите и семинарните занятия в течение на семестрите и общия спад на академичната успеваемост. Какви са причините за тази тенденция? За да открием отговора на този въпрос, трябва първо да си отговорим на въпроса – кое всъщност кара студентите да учат?

Целта на настоящата разработка е да се характеризира мотивацията за учене и да се предложат мерки за повишаването ѝ сред студентите.

За постигане на тази цел трябва да се дефинира понятието мотивация; да се характеризират мотивите за учене сред студентите; да се посочат причините за спад на мотивацията сред студентите.

Какво всъщност е мотивацията? Мотивацията, в най-общ смисъл, може да се дефинира като процес на подтикване на себе си и останалите към дейност, която да води към постигане на личните цели. Сложността на мотивацията е в това, че съществуват огромно количество разнообразни и конкретни човешки потребности. Хората безспорно се различават, различни са и техните цели и типове поведение, които водят до постигането на целите им.

За много голяма част от младите хора в България висшето образование е единственият възможен път за успешна самореализация на пазара на труда. Основният им мотив за учене е евентуалното високо заплащане. Повечето от студентите обаче поради недостига на финансови средства започват работа още от средата на първи курс, което логично води до спад на мотивацията за учене. Освен това студентът може да получава доста високо заплащане за недотам квалифициран труд и съвсем естествено да си зададе въпроса: „Защо да продължавам да уча, след като сега ми плащат по-добре, отколкото ще ми плащат, когато завърша?“.

От друга страна, това са само част от причините за спада на мотивацията за учене. Повечето от студентите започват следването си с много високи очаквания относно бъдещите преподаватели, качеството на обучение и евентуалните възможности за квалификация. И това е съвсем нормално. Какво се случва обаче? Оказва се, че университетът далеч не е това, което са си представяли. Качеството на обучение е лошо, преподавателите гледат работата си през пръсти, изискванията са силно занижени. Последствията – разочарование и липса на всякакво желание за учене.

Въпреки това мотивацията е временно и динамично състояние, което не трябва да се бърка с индивидуални черти от характера на човека или емоционални състояния. Тя стимулира индивида в неговите усилия към постигането на желаните цели, като най-често това са успехи, възнаграждения, награди (в спорта), високи постижения, за които се изисква висока мотивация, но също така и за ежедневни или обичайни дейности към постигането на определен резултат.

През месец ноември на 2015 г. бе проведено Национално проучване на професионалната ориентация и мотивацията на студентите в България. Изследването обхвана 12 477 студенти в страната, което съставлява над 10% от студентите в България. Извадката е национално представителна за ВУЗ и за студентите в тях по университет, курс, специалност, пол и регион. Данните бяха събрани чрез стандартизирани въпросници, попълвани от студентите на хартиен носител в университетите и онлайн. Целта на проучването бе да се проследят очакванията, нагласите и подготовката за професионална реализация на студентите у нас. Основните теми на изследването са: удовлетвореността от образованието; очакванията и нагласите по отношение на бъдещ работодател и кариера; подготовката на студентите за бъдеща работа и желаните области за развитие. Резултатите от изследването показаха следното.

– Повече от 80% от студентите в България са доволни от образованието, което получават. Удовлетвореността от образованието спада с течение на времето – студентите от IV курс са с 25% по-малко доволни от първокурсниците. Причини за това са както по-голямата информираност за това какво се иска от тях на пазара на труда, така и фактът, че все повече студентите от III и IV курс вече са провели стаж или практика по специалността си и имат реална преценка за наученото.

– Най-удовлетворени от образованието си са студентите, чиито специалности им позволяват лесно да си намират работа – банки и банково дело, застраховане, счетоводство. Студентите от началните курсове в по-голяма степен споделят убеждението, че образованието, което получават, им дава възможност бързо да си намерят работа.

– Заплащането, кариерното развитие и възможностите за допълнително обучение са трите водещи мотива при избора на работодател. С преминаването в по-горен курс нагласите се променят, заплащането отстъпва като мотивиращ фактор за сметка на нуждата от продължаващо обучение. Добрият мениджмънт и обучението се превръщат във водещи фактори с приближаването на започването на първа работа.

– Студентите имат сравнително реалистични очаквания за първа заплата, но немалка група очакват по-високи стартови заплати от предлаганите. Обучаващите се по специалности, които са търсени на пазара, са добре информирани за нивата на възнаграждение и за това, че има голяма нужда от такива специалисти в момента. Ето защо младите инженери и фармацевти имат най-високи очаквания към заплатата си.

– Най-мотивирани от заплащането са студентите в инженерните специалности (автоматизация, енергетика, транспортна техника, хидравлична, пневматична и топлотехника), биотехнологии и счетоводство. Сред студентите, за които заплащането не е основна причина за избор на работодател, са както изучаващите хуманитарни дисциплини, така и бъдещите специалисти от областите туризъм, компютърни технологии, електротехника, индустриален мениджмънт и инженерен дизайн. За ИТ специалистите това се обяснява с тяхното усещане, че високото заплащане е вече даденост и те вече търсят възможности, които да им позволят да се изградят като професионалисти.

– Маркетингът, инженерните дейности и финансите са трите най-желани от студентите области за професионално развитие. Сред най-предпочитаните сектори от икономиката са: банки и финанси; търговия; туризъм; държавна администрация; информационни технологии; счетоводство и администрация; образование.

– Близко 60% от студентите в България не работят по време на обучението си. Едва 18% от обхванатите в проучването са заети с работа, която ги развива професионално. 20% от студентите планират да си търсят постоянна работа едва след завършването на магистърска степен. Преобладаващата част от

анкетираните имат желание да започнат магистратура непосредствено след приключване на бакалавърска степен. 50% от студентите биха си търсили работа в чужбина, като най-предпочитана е Западна Европа.

– Практическата подготовка на студентите за започване на работа е незадоволителна. Базовите компютърни умения, които се изискват от бизнеса във всички професионални сфери, са на ниско ниво, дори и като самооценка на студентите, която невинаги се припокрива с реалността. 43% от студентите в София и 28% от студентите в страната самоопределят нивото си на владеене на английски език като високо. 57% от студентите не са били на стаж, а като основни причини за това се посочват „защото не се изисква“ и „защото нямам информация как да си намеря стаж“. Само 15% са били на студентски бригади в чужбина. Същевременно над 85% смятат, че са добре подготвени за интервю с работодател.

Резултатите от проучването дават по-ясна представа за професионалните нагласи, ориентация и пригодност на младите хора у нас и ще допринесат за подобряване на възможностите за тяхното успешно кариерно развитие. На база на получените резултати, за да се повиши мотивацията сред студентите, е необходимо да се направи следното.

– Да се осъществи своевременна обратна връзка студент – преподавател. За съжаление, много малко са понастоящем преподавателите, които не гледат на аудиторията като на публика, пред която трябва да се изявят, а се включват в активен диалог със студентите, задават им въпроси, обсъждат неясните моменти и като цяло, създават творческа атмосфера за работа и учене. Когато преподавателят не се стреми да задържи вниманието на студентите, като се обръща към тях, те се разсейват, губят интерес, записват механично и накрая съвсем основателно се питат „Уф, защо ли изобщо дойдох днес, какъв беше смисълът?“. И действително, ползата от една такава „лекция“ е минимална. Необходимо е преподавателите във висшите учебни заведения сериозно да преосмислят стила си на обучение и „да вкарат малко живот“ в лекциите си. Учебната работа трябва да бъде едно малко предизвикателство, учебните задачи да са автентични и реални, защото само тогава предизвикват заслужен познавателен интерес у учащите се. Изключително важно за поддържането на високо равнище на мотивацията за учене е изграждането и подчертаването на идентичността на всеки студент в качеството му на активно участващ в обучението. А не да се гледа на студентите като на някаква обща маса, подлежаща на манипулации.

– Подобряване на материалната база и добрите условия за учебна дейност. За съжаление, по тези показатели изобщо не можем да се сравняваме с развитите европейски страни. Трудностите в намирането на информация, свързани с липсата на достатъчно източници в библиотеките, и затрудненият достъп до интернет могат да се окажат сериозно препятствие и силно да понижат мотивацията за учене на студентите. Освен това тук се включват лошите битови

условия в Студентски град. Липсата на достатъчно жизнено пространство и подходяща атмосфера за учебна дейност допълнително потискат студентите и снижават мотивацията им за учене. Необходимо е да се обърне внимание върху повишаването на качеството на материално-битовите условия, влагането на средства за ремонтни работи и закупуването на техника и книги, за да имат българските студенти подходяща среда, в която безпроблемно да могат да учат и да развиват способностите си.

В заключение може да се посочи, че повишаването на мотивацията за учене всъщност е нелека задача, чието успешно изпълнение не зависи само от външните фактори. От голямо значение са и личният стремеж към самоусъвършенстване на всеки студент, любопитството, творческото мислене, оптимистичният поглед към живота. Всеки сам за себе си трябва да открие своя път, своя смисъл, за да си отговори на вечния въпрос „Кой съм аз и какво искам да постигна в живота си?“.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Авторът е студент във Висше училище по телекомуникации и пощи. Консултант при разработване на настоящия текст е ас. Наташа Тодорова, Висше училище по телекомуникации и пощи.
2. www.wikipedia.bg
3. <http://storage.pomagalo.com/?serve=c71d1fa385272ab806e78126612b28ed>

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Filipova, I. & Tepavicharov, I. (2006). *101 idei za inovativni uchiteli*. V. Tarnovo: Abagar. [Филипова, И. & Тепавичаров, И. (2006). *101 идеи за иновативни учители*. В. Търново: Абгар]

MOTIVATION AS A LEARNING FACTOR

Abstract. The difference between the electronic textbook and the study hall is huge. To draw from the source, the very atmosphere of the university is a sufficient motivation for presence. The contact with teachers and given opportunities would motivate each of us to be more diligent, persistent and thirsty for more knowledge.

✉ **Ms. Milena Takieva**

University of Telecommunications and Post
Sofia, Bulgaria

E-mail: m.rumenova1993@abv.bg